

Verslag van een Studiebijeenkomst "Ruimte in Nederland"

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Datum: 4 september 1999

Plaats: Tweede Kamergebouw

De dagvoorzitter **Hanneke van Geuns** opent de bijeenkomst. Het is een opiniërende bijeenkomst over de Kernkwesties voor D66 met betrekking tot de 5^e Nota, NVVP en Ruimtelijk Economisch Beleid. Het doel van de bijeenkomst is om te komen uitwisseling van ideeën en bij te dragen aan voorbereiding partijstandpunten in de discussie over de 5^e Nota Ruimtelijke Ordening, het Nationale Verkeers- en Vervoer Plan en de Nota Ruimtelijk Economisch beleid. De vraag is: Wat zijn de kernpunten voor D66 en welke keuze liggen voor.

Inleiding *Staatssecretaris Gerrit Ybema* over de Nota ruimtelijk economisch beleid. Aan hem is de vraag voorgelegd in te gaan op: Investeren in ruimtelijke kwaliteit: zijn Corridors de oplossing (*Economie, ruimte en overheid*).

De Nota ruimtelijk economisch beleid is de eerste in de reeks:

- De industrie brief
- De digitale delta
- Ondernemerschap

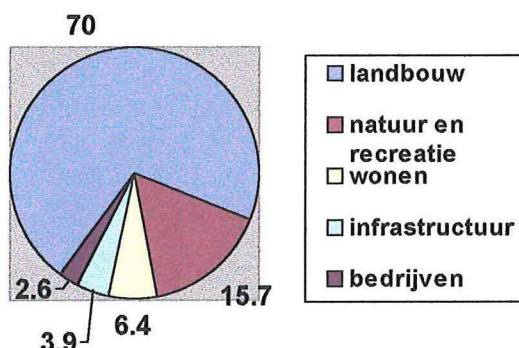
De vraag die volgens Gerrit Ybema voor ligt is: Hoe het excellente vestigingsklimaat behouden en verbeterd kan worden. In de internationale context hebben bedrijven hebben het voor het uitkiezen. Het eerste de knelpunten in het vestigingsklimaat is de behoefte aan bedrijven terreinen; tot 2010 is ca 6500 à 13000 ha nodig. In het bijzonder in Noord Brabant, maar ook in Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland. Het gaat niet slecht met het noorden.

Knelpunten

- Te weinig ruimte voor bedrijven
- Onvoldoende kwaliteit bedrijven terreinen
- Bedrijvigheid in steden stagneert
- Positie mainports in geding
- Bereikbaarheid schiet tekort
- Meer armslag nodig voor steden en provincies
- Laatste inhaalslag voor het noorden nodig

Grondgebruik in Nederland in %

Landbouw	70 %
Natuur recreatie	15,7 %
Wonen	6,4 %
Infrastructuur	3,9 %
Bedrijven	2,6 %

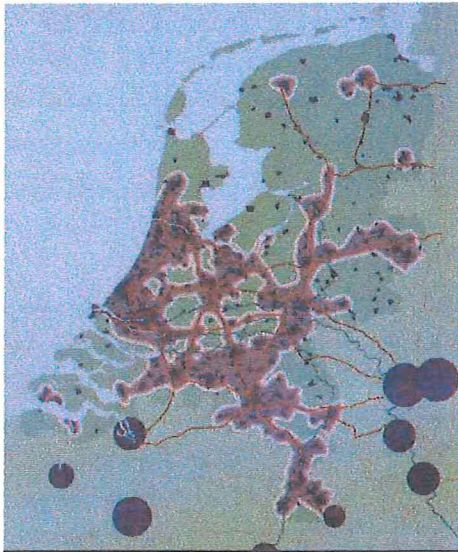

Het tweede knelpunt is de onvoldoende kwaliteit en de vele verouderde bedrijven terreinen. De bedrijvigheid in de Steden stagneert en de positie van de Mainports is niet onbedreigd. Belangrijk aandachtspunt is de bereikbaarheid. De bereikbaarheid schiet tekort, bij voorbeeld in 1996 werden er 26 miljoen uur in de file verdaan, kosten 1,5 miljard. Wat de effecten van

SWB D66 Werkgroep VH/RO

de elektronische snelweg zullen zijn is nog niet geheel in te schatten. Duidelijk is dat de concurrentie gestimuleerd moet worden. De twee belangrijkste sporen zijn:

- De kwaliteit van het ruimtelijk economisch netwerk
- Het geven van meer mogelijkheden aan provincies en gemeenten.

Ruimtelijk economisch netwerk (tekening)

Belangrijkste maatregelen

- Meer ruimte reserveren voor bedrijven
- Nieuwe tender regeling: TIPP
- Stimulering duurzame bedrijven terreinen
- Stadseconomie-budget
- Vernieuwing convenant EZ-IPO

De nieuwe tender regeling TIPP is de opvolger STIREA en is gericht op provincies en gemeenten ter stimulering van de technologie. Het bedrag ligt op 200 miljoen van het rijk plus 200 van provincies. Het gaat daarnaast om meer ruimte voor bedrijven te creëren, de toegevoegde waarde van de Mainports, het stimuleren van Duurzame bedrijven terreinen en manieren om milieubewuster te gaan werken. Om het werken in de stad terug te krijgen is met 30 steden een stimulering van de stadseconomie afgesproken van 1,25 miljard. Het nieuwe convenant met het IPO gaat met name over een Benchmarking van de G30. Een onderlinge vergelijking hoe de relatieve verbetering plaats vindt.

Noorden

- Ruimtelijk-economisch, ontwikkelingsprogramma Noord Nederland (REONN)
- Investeringspremieregeling
- Integratie REONN en Europese programma's

Voor het regionaal beleid van het Noorden is 1,2 miljard beschikbaar voor versterking van de economische structuur en investeringsregeling. Voor de Randstad is het van belang om samen met V&W beleid te ontwikkelen over de ontwikkelingszones en vervoersassen, internationale corridors Delta Randstad, in het bijzonder in relatie tot het Ruhrgebied. Voorts moet het Landelijk gebied niet vergeten worden, er is een nieuwe vitaliteit nodig en zal het Toerisme gestimuleerd moeten worden.

In de Pijplijn zitten de volgende beleidsnota's

- Corridors
- Nieuwe vitaliteit voor het landelijke gebied
- Onderzoek naar werking grondmarkt
- Onderzoek ICT

SWB D66 Werkgroep VH/RO

De **Kernuitdaging** is een excellent Nederlands vestigingsklimaat. Gezocht wordt naar verantwoorde manieren op dat te stimuleren. Punten van aandacht daarbij zijn de

- Grondmarkt
- ICT revolutie.

Deze invalshoek van vernieuwing is absoluut noodzakelijk. Het gaat om het concept wat je hanteert en je moet daarbij af van dogma's zoals

1. af van compacte stad
2. af dogma Groene Hart

Voorts gaat het om het opnieuw verdelen van bevoegdheden en taken met aandacht voor verscheidenheid ook voor markt partijen

De dagvoorzitter vraagt wat nu de specifieke D66 punten zijn in de NOTA.

Gerrit Ybema geeft aan dat het zit in het kansen zoeken voor ICT en het waarderen van milieubaarden en aandacht voor duurzaamheid, maar in het bijzonder door de benadering van onderop met het gebruik maken van anderen partijen en netwerken waarbij de provinciale bevoegdheden worden versterkt. **Francisca Ravestein** vraagt naar de Grondpolitiek. Deze is nog geen inzet in het kabinet, terwijl het wel leeft op de departementen. Op de vraag of EZ in zet op sterke gebieden of zwakke is het antwoord beiden.

De tweede inleider is **Dick Sluimers** plv. Thesaurier Generaal van het ministerie van Financien en van het Kenniscentrum PPS. Dick Sluimers is de vraag gesteld in te gaan op de rol van PPS en de overheid; investeren in infrastructuur.

Hij gaat in op de stand van zaken tot nu toe met de PPS projecten,; Wat is het beleidskader en hoe het nu verder gaat met de ontwikkeling van PPS. Hij gaat in op PPS en de publieke zeggenschap en verkend de toekomst over de te verwachten resultaten. Het is duidelijk dat er een hernieuwde belangstelling is voor PPS. Er is een ambitieuze investeringsagenda voor infrastructuur, maar de wensen zijn groter dan de middelen. Toch moet van PPS niet zo zeer een private financiering verwacht worden, maar meer het zoeken naar samenwerking met de private sector. Vanuit de private-sector zijn er diverse rapporten over mogelijke pps-en en de Kamer is belangstellend, maar sceptisch gezien de politieke zeggenschap. De opinies van verschillende partijen lopen uiteen. Versimpelt zitten de politieke standpunten in tussen Groenlinks: niet vrijen met het groot kapitaal en rechts de onvervreembare rol van de overheid. Bedrijfsleven heeft weinig kennis van en begrip voor het publieke besluitvormings proces. Private partijen vinden dat de politiek weinig verstand heeft van markt risico's en bedrijfseconomische aanpak. Het democratische proces is onvoorspelbaar. Wanneer overheid zakelijker wordt dan kan je er minder aan verdienen en competitie bij overheid heeft voorrang boven samenwerking. Het ongeloof in de overheid is te vergelijken met uitspraken als "I did smoke but not inhale, of Ik ben van de overheid en kom u helpen". PPS is bedreigend voor overheidsorganisaties en rol patronen van overheid en bedrijfsleven zijn vastgeroest.

Het doel van PPS is waarde vermeerdering

- Betere prijs-kwaliteitverhouding
- Dezelfde doelen bereiken met minder geld

Op basis van integrale benadering met een goede taak en risicoverdeling efficiencywinst behalen. De Engelsen kennen wel de meer ideologische variant.

Het ijk staat de volgende aanpak voor:

- Output gericht werken
- Scope-optimalisatie waarde vermeerdering voorkomen weglekken cashflow
- Juiste samenwerkingsvormen
- Zakelijke overheid; we denken dat we er geld mee kunnen verdienen

SWB D66 Werkgroep VH/RO

De internationale dimensies betreffen dat rekening gehouden moet worden met de Europese aanbestedingrichtlijnen. Er kan veel geleerd worden van ervaringen uit het buitenland en er is internationale samenwerking nodig op een internationale markt voor PPS-projecten.

PPS en politieke zeggenschap

Rol ministers, parlement, belangengroepen

Politieke afweging gaat verder dan bedrijfseconomische beoordeling met als voorbeeld een bedrijf die in de VS een stad voor 80.000 inwoners privaat ontwikkeld. Nadat er 20.000 inwoners zijn komt er een beweging bij de inwoners op gang die de ontwikkeling wil stoppen bij 20.000. Hoe reageert de overheid en de rechter op de bedrijfseconomische afweging tov van de democratische beweging. PPS mag niet ten kosten gaan van democratisch besluitvorming.

Er moeten hoge eisen gesteld worden aan **proces architectuur**, drie vormen:

1. PPS vanaf planvormingsfase
 - Planvorming wordt in belangrijke mate bepaald door de inbreng van de private sector
 - Overheid besteed vroegtijdig een vraag aan het stuurt met programma van Eisen
 - Overheid stelt samen met geselecteerde private partij PKB1 (voorkeursvariant) op;
 - Voorbeeld: Project Mainport Rotterdam (PMR)
2. PPS in Planvormingsfase
 - Planvorming wordt qua hoofdlijnen publiek ingevuld (PKB-1/Tracenota)
 - Private partijen tegen vergoeding betrekken bij de nadere planuitwerking, gunning voor realisatie/exploitatie valt samen met politiek eindbesluit (PKB3/TB)
 - Voorbeeld: HSL-Oost?
3. PPS vanaf de realiseringsfase
 - Plan- en besluitvorming wordt eerst publiek afgerond;
 - Private betrokkenheid in de realisatie- en exploitatiefase;
 - Overheid besteedt een concessie (DBFM) en eventueel exploitatie aan;
 - Voorbeeld: HSL-Zuid infraprovider.

Vooruitblik

Het gaat om het managen van verwachtingen. Belangrijk is om na te gaan of publiek en private partijen hetzelfde beeld hebben. Welke resultaten wil het rijk op korte termijn bereiken en op langere termijn neerzetten. Binnen 2 à 3 jaar is er resultaat mogelijk met de stedelijke ontwikkeling bij OV knooppunten. Het is van belang om het momentum vast te houden! Binnen twee moeten er resultaten geboekt worden, bijvoorbeeld mogelijk bij HSL-zuid, PMR, A11 Alphen aan de Rijn en A4 Midden-Delfland. Op de korte termijn (3jaar) nog geen resultaat bij grote complexe infraprojecten.

Nu is er al resultaat bij de wijze van aanpak en omgaan met projecten in de IJmond, Coentunnel, A4, A59, Rondje Randstad, Zuiderzeelijn, HSL-zuid, Betuweroute, Randstadrail. Het gaat er om samenwerking en daarbij is van belang: "Zo dicht langs elkaar heen te praten"

Project selectie van het rijk

Er wordt onderscheid gemaakt in korte termijn en lange termijn projecten

Bij korte termijn projecten moet er in de loop van 1999 afspraken gemaakt worden over:

- Wat te bereiken met PPS
- De weg er naar toe (activiteiten, producten budget, beslismomenten, mijlpalen)
- De rol van betrokken partijen

Hoe nu verder

PPS is volop in de belangstelling en de hoofdlijnen van het beleid staan vast. De balans tussen PPS en politieke zeggenschap is nog niet uitgekristaliseerd. De projecten zijn geselecteerd met een focus op resultaat.

SWB D66 Werkgroep VH/RO

Kernkamp vraagt hoe zit het met de overheid die risicodragend mee doet

De overheid kan op verschillende manieren mee doen. Zo is het denkbaar dat de overheid subsidie geeft en wanneer het rendement overschreden wordt dat dan het resultaat in het project vloeit. Risico dragen heeft voor het bedrijfsleven een heel andere betekenis dan voor de overheid. Sommige vinden een late PPS geen PPS en een vroege te vroeg voor een PPS. Het belangrijkste is dat het gaat om definiëring van de taken en de risico's.

De derde inleider is **Jaap Modder** *directeur Nirov*, Jaap Modder is gevraagd in te gaan op de vraag: Investeren in de contramal; Versterken van de basiskwaliteit van Nederland. Hij heeft verschillende notities voor de voordracht aangeleverd. Een Column over DE NIEUWE KAART VAN EUROPA, en de orde van de snelle trein. Deze Column wordt binnenkort gepubliceerd. Hij baseert zijn inleiding op zijn notitie "Enkele gedachten over ruimtelijke ordening die hij opgetekend heeft van 7.05 tot 8.15 in de trein van Ede Wageningen naar Den Haag CS:

Planningsbenadering

Generieke concepten (bijv. de compacte stad) maken plaats voor gebiedsspecifieke ruimtelijke concepten. De opgave voor de ruimtelijke ordening gaat er vooral uit bestaan in te spelen op de aanwezige "lagen" met name het watersysteem en de infrastructuur. Culturele, identiteitsbepalende, factoren zullen ook aan terrein winnen als dragers voor ruimtelijke concepten. De orde van de snelle trein geeft een laag met een enorme impact op het land en regio's. Het denken over Mainports, Sleutelprojecten is niet meer vrijblijvend

Ruimtelijk concept

De eeuwwisseling markeert het einde van de CIAM-gedachte (het modernisme) waarin scheiding van functies (wonen, werken, recreatie, verplaatsen) werd voorgestaan. De opgave voor de komende eeuw bestaat vooral uit geïntegreerd ruimtegebruik: intensief, meervoudig, ondergronds en hoogbouw.

Institutionele positie

De institutionele positie van de ruimtelijke ordening is zwak. De departementen van EZ en V&W zullen steeds meer richting geven aan het ruimtelijk orderingsbeleid. LNV mist tot dusverre faliekant de boot terwijl het grote kansen heeft. Een planbureau voor de ruimtelijke ordening op rijksniveau met meerdere belanghebbenden van VROM is wenselijk. Bijvoorbeeld een Expertisecentrum voor meervoudig ruimte gebruik.

Driving force

De ruimtelijke ordening werd deze eeuw sterk aangestuurd door de volkshuisvesting. Met de VINEX-woningbouwopgave wordt dat tijdperk afgesloten. De overheid trekt zich snel terug uit de volkshuisvesting. De nieuwe driving force is infrastructuur.

Vinex

VINEX pakt niet slecht uit maar de negatieve bij-effecten zijn fors: speculatie, geringe bereikbaarheid, idem variatie en inflexibele planning.

Post-Vinex

Na de VINEX: minder nationale sturing op locaties, minder programmering, meer herstructurering van stedelijk gebied en ruimte voor wonen in het groen. meer accent op wat de mensen willen en inspelen op lokale en regionale kwaliteitskenmerken.

Proces

De meeste ruimtelijke projecten lopen stuk op missers aan de proceskant. Aan ontwerpers is geen gebrek, al kan het ambachtelijk beter, maar aan goede "procesmetselaars" is fors gebrek.

SWB D66 Werkgroep VH/RO

Bestuurscultuur

De politiek bestuurlijke gremia rond de ruimtelijke ordening handelen nog altijd met beelden uit het verleden. Nostalgia (misplaatste stad/land contrasten) en achterhaalde sturingsconcepties (maakbaarheid, negatieve sturing) bepalen het beeld.

Er komt veel meer ruimte voor maatschappelijke actoren in ruimtelijke planningsprocessen. Maar zonder een overheid die marges aangeeft en aan het eind richtinggevende besluiten neemt leidt dit alles slechts tot poldergemodder.

Bestuursstructuur

Naast de bestuurlijke cultuur is de bestuurlijke structuur van Nederland al jaren niet meer aangesloten op de ruimtelijke dynamiek. Die kloof wordt steeds groter en dramatischer en is misschien wel de grootste bedreiging voor ruimtelijke kwaliteit. Zie De Nieuwe Kaart van Nederland. Dus: 300 ipv 600 gekozen burgemeesters.

generatiekloof

De ruimtelijke ordening heeft onvoldoende oog voor het programma van eisen van de nieuwe generatie. Die wil mobiel zijn, internationaal zijn, die wil grote stadscultuur maar ook harde natuur. Daar is niet zoveel niks mee.

Vakwereld

De vakwereld van de ruimtelijke ordening, vooral die in dienst van de overheid, is tamelijk conservatief (een van de redenen: ze zijn allemaal 50!). Netwerksteden en corridors worden pas ontdekt als ze er allang zijn.

Basiskwaliteit

In Nederland is volgens de Europese definities al geen landelijk gebied meer aanwezig. De boer als standhouder van het buitengebied is aan het verdwijnen en zal zich steeds meer als een bedrijf gaan gedragen.

In de 20ste eeuw werd de basiskwaliteit van het landelijk gebied geregeld door de landbouw. In de 21ste eeuw is er geen boer en geen landelijk gebied meer. Er zijn stadslandschappen en die moeten worden betaald door de bewoners ervan. De inrichting van het buitengebied wordt een zaak van de bewoners van de stedelijke gebieden. (Zie Toscane)

Het watersysteem heeft geen basiskwaliteit. De opgave is om die tot superkwaliteit te verheffen. Met het watersysteem van V&W pompen we ons omlaag Dit betekent o.a. meer water in het landschap en een andere kust. De beleidsmetafoor verandert: van boxen naar judo.

Contramal

Veluwe, Wadden en Voordelta hebben waarde als contramal. De rest van de contramal bestaat uit open cultuurlandschappen zonder veel natuurwaarde. 30 jaar geleden had de Veluwe al meer campings dan in Zwitserland. De Veluwe zouden we wat moeten ontruimen en uitbreiden. De wadden vragen om een speciaal regiem (tweede huizen) en Zeeland moet kiezen Long Island of intermediair Havengebied.

In Zoetermeer is meer bio-diversiteit dan in het Groene Hart. Het groene Hart moet opgekocht en ingericht worden (inzetten miljard voor de HSLtunnel)

Behouddenken

Het denken over de inrichting van de minder verstedelijkte gebieden van dit land staat stil. Er is geen oog voor veranderingen, er heerst romantisch denken, het referentiebeeld is de 19e eeuw en het houdt allemaal op bij Winterswijk. EHS en Belvédère zijn typische voorbeelden van behoudstrategieën. De overheidsinspanningen zijn op behoud gericht: Nederland als openluchtmuseum. Het Heden wordt ontkend en de toekomst is een project van een historisch landschap. Natuur en cultuur en hun positie in de ruimtelijke ordening verdienen beter.

Bij ruimtelijke ordening gaat het om behoud, aanpassing en ontwikkeling. In de stedelijke context kunnen we daar aardig mee overweg. Daarbuiten heerst slechts de tristesse van behoud denken (nostalgie, romantiek en de 19e eeuw). De culturele betekenis van Schiphol-

SWB D66 Werkgroep VH/RO

en andere mainportlandschappen wordt simpelweg ontkend. Er moet meer waardering komen voor het Landschap van de 20ste/21ste eeuw: Het Luchthavenlandschap, Havenlandschap, OosterscheldeLandschap.

Europa

De ruimtelijke ordening heeft nog geen oog voor de Europese context. Dat geldt zowel op het schaalniveau van de regio als v.w.b. onze nationale positie op de Europese kaart.

We moeten grenzeloos ontwerpen in het NWMA(Noord West Europeese Metropolitaine gebied).

Kiezen

Een van de belangrijkste kwesties voor de 5e Nota is de vraag waar Nederland voor kiest. In extremen gaat het om Jutland of Hongkong. Het rijk moet niet alles willen. Inderdaad een paar grand projects goed doen. Dat is al heel moeilijk. Basis kwliteit moet regionaal draagvlak hebben en bewoners van het stadslandschap moeten het rechtstreeks betalen. De grote rijksopgave betreft het voorzien in een duurzaam watersysteem.

Michiel Ruis vraagt : Welke nieuwe natuur heeft Jaap Modder voor ogen

Het moet op een grotere schaal dan Nederland bekeken worden. Jaap Modder denkt meer aan het uitruilen van natuur. Bepaalde gebieden moeten we bevrozen.

Discussie ronde

In de Discussieronde wordt door de dagvoorzitter aan de orde gesteld: wat zijn de kernkwesties voor D66 mbt:

- ruimtelijke kwaliteit
- infrastructuurinvesteringen
- investeren in de contramal
- Sturing

Een eerste vraag wordt gesteld over de 24 uurseconomie. Volgens het CDA kan je er niets mee. D66 is permanent aan het werk om meer mogelijkheden te bieden. Er moet onderscheid gemaakt worden in individuele consequenties en mogelijkheden voor de economie. De Nederlandse werkweek is het kortste in Europa. De dynamiek van de samenlevingsflexibiliteit wil **Gerrit Ybema** positief benaderen. Het gaat om mannen vrouwen arbeidsparticipatie zo goed mogelijk bij hun situatie te laten aanpassen. Welke facilitering is daarvoor nodig? Hoe moet de infrastructuur in het verlengde daarvan georganiseerd worden. Er spelen heel veel krachten. Vastgoed bureaus zeggen dat 24uursteden bieden veel meer kansen dan 9 tot 5 steden voor investering. Het inspelen van de overheid op de flexibiliteit is steeds sterker wat genereren mensen aan output maatschappij

Machteld Versnel Wat is het verschil in meerwaarde bij een PPS en wie bepaalt het.

Dick Sluimers, Je kan je afvragen of de meerwaarde van een late PPS nog wel een PPS is De keuze ligt bij de opdrachtgever. Eerst moet de politiek orde op zaken stellen en een Programma van eisen opstellen. Dat programma van eisen moet wel afgestemd zijn met de markt. Het gaat om transparantie in de besluitvorming. De keuze van het model is een politieke keuze. Na PKB 3 moeten door de politiek geïnitieerde wijzigingen in de keuze transparant zijn. Wijzigingen kunnen wanneer de opdrachtgever de kosten wil dragen De bouwrente zoals bij Vinex kent de overheid niet.

PPS moet zeker niet gezien worden als een nieuw dogma; het zal zich nog moeten bewijzen, indien we er over een aantal jaren geen brood in zien , moeten we er mee op houden. Maar op dit moment is het oordeel dat er toch hele spectaculaire resultaten zijn en dat ook het bedrijfsleven forse risico's neemt.

Parleviet Er is democratische legitimering voor PPS

Aard Karssen, Beleids vragen worden door het bedrijfsleven als onoorbaar gezien.

Doe een aantal duidelijke keuze voor het beleid in de 5^e Nota

SWB D66 Werkgroep VH/RO

Anton de Vries Wat tegenstaat is wanneer de overheid zakelijker probeert te zijn dan het bedrijfsleven. Wanneer de procedures minder stroperig zouden zijn levert het al meerwaarde op. **Sytske Inberg** zou een veel duidelijker verantwoording naar de leden willen over standpunten die de fractie inneemt, vaak neemt het congres een motie aan en dan is het onduidelijk waar fractie de standpunten op gebaseerd

Gerrit Ybema geeft aan dat PPS gaat om een zakelijker overheid. Het is een principieel andere benadering dan in het verleden. Het sluit zeker aan bij het pragmatisme van D66 en bij onze opvatting over een meer betrouwbare, transparante en zakelijke overheid.

Dat type benadering heeft consequenties naar Kamer toe. Er moeten afspraken met langere termijn gemaakt kunnen worden. Inspringen heeft consequenties. Er zit zeker spanning in want het lange termijn denken lijkt juist wat op de achtergrond te komen. De afdelingen hebben eigen verantwoordelijkheid. Het congres heeft uitwerking naar de tweede kamer, de verantwoordelijk van de beleidsmakers ligt anders.

Dick Tommel Wat is ons belang met de 5^e nota. RO heeft de relatie met de maatschappij verloren. De maatschappij gaat zijn gang. D66 moet wensen uit de maatschappij duidelijker inventariseren en op de agenda zien te krijgen. Waar zitten ontwikkelingen en welke criteria ontwikkelen we daar op, tenminste:

- Kwaliteit
- Democratisch
- Excellent vestigingsklimaat

D66 moet zich minder defensief opstellen en weg uit het keurslijf van de zelfde themas, ga op zoek naar nieuwe dingen, erken dat het wonen in de Randstad slecht is. Er is een Suncity nodig voor vernieuwend denken. Bedreigend voor de Randstad is de uitstroom. Het staat en valt met de grondpolitiek die loopt geheel uit de hand in de Randstad.

Ruby van Essen. Het grondbeleid is essentieel

Machteld Versnel Het conservatieve element is groot, de eenvormigheid komt niet tegemoet aan de persoonlijke identiteit. Grotere differentiatie betekent niet dat je overal alles moet toelaten. Natuurlijk moeten we op grensoverschrijdend naar kwaliteit kijken, maar de identiteit op de kleinere schaal niet in de prullenbak gooien. Mensen recreëren om de hoek en niet in het Zwarte Woud. De relatie vanuit de steden met het landschap blijft belangrijk

Jan Maarten de Vet Wat de nota's tot stand hebben gebracht is toch dat beleidsintenties van het rijk vertaald zijn op provinciaal en lokaal niveau. Het is niet mogelijk met z'n allen rond de tekentafel te zitten. Er wordt te dogmatisch om gegaan met mobiliteit er moet een meer praktische oplossing komen voor de keuze auto of trein

Michiel Ruis. Wat gebeurt er in de praktijk mee wat zijn de private overwegingen versus publieke RO kracht. Wanneer je kijkt naar de EHS, welke fysieke maatregelen zijn er om het beleid uit te voeren. Hoe hou je greep op de kwaliteit.

Jaap Modder Evalueer de doelstellingen van het RO beleid. Ga kijken naar autonome ontwikkelingen en kijk of die sporen met het beleid. EHS is goed maar wordt niet waar gemaakt. Neem de consequenties van je beleid of waarom beleid wanneer er geen publiek draagvlak is te organiseren? Vinex programmering inflexibel. Zoveel 1000 woningen in zoveel jaar. De opgave omdraaien wat zijn de beperkingen en wat dragen de gemeenten aan wat er kan. Zie Cluster dorpen Brabant elke dorp een beetje voorstellen. Programmeren op basis van de kwaliteit van de voorstellen van de gemeenten.

Herman Kernkamp Dat is wel mogelijk. In de contracten moeten checks ingebouwd worden over de looptijd en de mogelijkheid om het contract aan te passen wanneer zich veranderingen voordoen.

SWB D66 Werkgroep VH/RO

Mesker Het beschermen van waardevolle cultuurlandschappen is van belang daarnaast moet met reeel omgaan met wensen bedrijven en wonen en zuinig met ruimte. Hoe gaan de gemeenten om met kwaliteit op gesubsidieerde bedrijven terreinen.

Hanneke van Geuns, Waar moet stedelijke concentratie plaats vinden en in ieder geval waar het niet te veel lijdt tot toename mobiliteit. Voorzieningen sterven uit in kleinere kernen beneden 30.000 inwoners, dus concentratie op verkeerde plekken. Er zou een evaluatie van het locatie beleid moeten komen

Dick Tommel, dat heeft geen betekenis meer er is een ander instrument nodig, of afdwingen of aantrekkelijk maken. Er moet hierover goed nagedacht worden omdat er te makkelijk mee omgegaan wordt er veranderingen zijn in de bedrijfsvoering (ICT) Het gegeven moet worden geaccepteerd dat de mobiliteit zal blijven toenemen en de toekomstige ruimtelijke structuur moet dan ook gebaseerd worden op mobiliteit die zal groeien. Concept magneet trein moet worden gezien

Roelof van Netten

Sceptis tav de markt. Nu doen we of het goed is gegaan met afspraken van de overheid en de markt. 5^e nota we zijn eigenlijk niet aan toe

Fransica Ravenstein Er moet meer over gelaten worden aan lagere overheden maar wel met sturing van boven en dan centralistischer dan Gerrit Ybema. Transportassen zijn essentieel en dat vraagt om goed ingevulde corridors. Onderschrijft dat het van belang is na te gaan welke autonome ontwikkelingen er zijn, wat is er van het beleid terecht gekomen en wat gebeurt erbuiten het beleid om. De identiteit van VINEX is bedroevend ik weet niet of ik in Groningen ben of in Zoetermeer. Het grondbeleid moet op de agenda. Contouren en contingenten. Hoeveel waar bouwen moet meer op contouren gebaseerd zijn
Geen overdreven accent op de grote stad, wal keert het schip

Francine Giskes

Er zijn veel sceptici over PPS. De overheid is geen doel op zich. Politiek getinte vragen zijn ook moeilijk voor bedrijfsleven. Het gaat om aandacht voor wie beslist waarover, het onderscheid in activiteiten is niet meer zo significant. Eens dat meer gekeken moet worden naar wat is autonoom en wat geplanned. Woerden als voorbeeld van autonome ontwikkeling tegen de beleidsrichting voor het Groene Hart in of de Hoekse Waard discussie.
Groene Hart heeft geen draagvlak van de bewoners maar is als het veenweide gebied uniek. Periferie van de steden staat onder enorme economische druk. Het is van belang te investeren in water. Lees begroting. Aandacht voor mobiliteit is groot. Het honoreren daarvan zal zijn prijs hebben. Rekening houden met de wet van behoud van reistijd

RO moet meer mensen verleiden

Hanneke van Geuns dankt een ieder voor zijn bijdrage

SWB D66 Werkgroep VH/RO

SWB Deelnemers Studiebijeenkomst 'Ruimte in Nederland' - 4 september 1999						
1	Ambags	R.	Prinsengracht 191-C	1015 DS	Amsterdam	lid D66
2	Bron	R.J.	Tweede Willemstraat 2/2A	9725 JJ	Groningen	GRFractie Arnhem
3	Creemer	Marieke	Kerklaan 55	9751 NM	Haren	beleidsmedew. Prov.Gr.
4	Dijkstra	Carla	P.C.Hoofstraat 18	8913 GT	Leeuwarden	PS Friesland
5	Dort, van	A.	Minderbroederstraat 10B	3512 GT	Utrecht	medew.Woningcorporatie
6	Eisma	Doeke	Ruychrocklaan 36	2597 EN	Den Haag	lid D66
7	Essen, van	Ruby	Stokroos 38	2317 ER	Leiden	lid SWB wg. Milieu
8	Goede, de	Hein	Vlaanderenlaan 55	8072 CD	Nunspeet	Beleidsmedew. RO
9	Graaf, de	A.J.W.	Bovenmaatweg 165	1274 RG	Huizen	lid SWB wg. RO/VH
10	Graaf, de	Thom	Postbus 20018	2500 EA	Den Haag	Vz. TK Fractie D66
11	Hartog	Wim	Molenweg 11	3233 AT	Oostvoorne	lid SWB wg Milieu
12	Heijkers	Bram	Orleansplein 17	6217 LB	Maastricht	bestuur SWB
13	Helfferich	Erich	Grebbedijk 12	6702 PB	Wageningen	lid SWB wg. Milieu
14	Hommers	M.	Sandenburg 64	2036 PS	Haarlem	lid PC D66
15	Hoorn-de Vries	W.M.A.	Stichtse Rand 42	3911 JV	Rhemen	Gem.Raadslid D66
16	Inberg	Sietske	Vierhuisterweg 40	8919 AJ	Leeuwarden	Gem.Raadslid D66
17	Jacobs	Emmy	Pr. Hendriklaan 28	3583 EM	Utrecht	bestuur SWB
18	Jager	M.J.E.M.	Zoom 11-01	8225 KC	Lelystad	CvdK Flevoland
19	Karsen	A.	Haarbeek 4	8033 BH	Zwolle	lid D66
20	Kernkamp	H.H.W.	Postbus 16200	3500 CE	Utrecht	wethouder
21	Kolijn	Ton	v.Bleiswijkstraat 7d	2582 KZ	Den Haag	lid PC D66
22	Lourens	Carla	Malawistraat 1	2622 LC	Delft	GRFractie Arnhem
23	Meer, v.d.	L.P.W.	Vijverlaan 10	6822 HE	Arnhem	GRFractie Arnhem
24	Mesker	A.P.	Postbus 20901	2500 EX	Den Haag	Min. V&W, projectdir. NVVP
25	Meursing	Lukas	W.van Noortstraat 122	3514 GH	Utrecht	lid SWB wg. RO/VH
26	Mouw	Ben	Zwolseweg 86	7315 GN	Apeldoorn	vz. GRFr. D66
27	Parlevliet	W.H.E.	Sanatoriumlaan 23	3705 AM	Zeist	jurist
28	Potman	Henk	Raadhuislaan 46	3755 HD	Eemnes	D66afd. Eemnes
29	Potman	Betty	Raadhuislaan 46	3755 HD	Eemnes	D66 afd. Eemnes
30	Ridder, de	Lia	Lijnbaanstraat 46	9711 RV	Groningen	PS Groningen
31	Roest	E.J.	Molengaarde 6	6983 BG	Doesburg	college v. bestuur KAN
32	Roest	Gerben	J.Croosemansstr. 90-2	B-1030	Brussel	D66 Eurofractie
33	Rikxoort, van	Ftitz	Knokkestraat 36	1066 WK	Amsterdam	Lid D66
34	Schouten	P.	Verspronckweg 145	2023 BE	Haarlem	beleidsmedew. Prov.ZH
35	Schouw	A.G.	Hoge Nieuwstraat 126	3311 AK	Dordrecht	vz. Bestuur SWB
36	Sipkes	Gerrit	Sellingerstraat 65	9561 TA	Ter Apel	SWB wg Verkeersveiligheid
37	Struben	Hein	Kweekduinweg 2	2051 EL	Overveen	Vz. SWB wg. RO
38	Teegelaar	Dick	Mercuriusstraat 18	3204 BM	Spijkenisse	lid SWB wg. RO/VH
39	Tommel	D.K.J.	Regentesselaan 26	3818 HJ	Amersfoort	directeur Nat. Woning Inst.
40	Verbeek	M.	Bosland 4	9753 EV	Haren	wethouder
41	Vet, de	J.M.	Drinkwaterweg 559	3063 VE	Rotterdam	NEI; Bestuur SWB
42	Vries, de	Anton	Middelweg 63	2241 AN	Wassenaar	VROM Raad, lid SWB wg
43	Ybema	Gerrit	Postbus 20101	2500 EC	Den Haag	staatssecr. EZ
44	Zwetsloot	Monique	Middenweg 45	1746 EB	Dirkshorn	Adviseur
45	Geuns, v.	Hanneke	Wouwermanstraat 4-HS	1071 LX	Amsterdam	DAGVOORZITTER
46	Sluimers	Dick	de Lus 8	2242 AG	Wassenaar	Kenniscentrum PPS
47	Modder	Jaap	Postbus 30833	2500 GV	Den Haag	Directeur Nirov
48	Ravestein	Francisca	Postbus 20018	2500 EA	Den Haag	TK Fractie D66
49	Giskes	Francine	Postbus 20018	2500 EA	Den Haag	TK Fractie D66

Hans Schalkwijk